هوالعلیم

گسترش علوم و معارف اسلامی در عصر امام محمد باقر علیه السلام

برگرفته از آثار:

حضرت علاّمه آیت‌اللّه حاج سیّد محمدحسین حسینی طهرانی

بسم اللَه الرحمن الرحيم

آية اللَه حاج شيخ محمّد حسين مظفّر- أعلى اللَه درجته السَّامية- در كتاب «تاريخ الشِّيعة» گويد: شيعه در زمان حضرت امام محمد باقر عليه السّلام [1] از ناحيه بنى اميّه در تنگى و ضيق شديد نبود به مثابه ضيق و تنگنائى كه پيش از عصر آن حضرت در آن بوده‌اند. در زمان حضرت كاروانها به سوى وى براى سيراب شدن و به نهايت مكيدن از آبشخورهاى دانش و معارف او از نقاط بعيده به راه مى‌افتادند. در عصر وى روايت و راويان از او بسيار گرديدند، و روايت و حديث از او به مقدار معتنابهى از آباء گرامى سابقش فزونى گرفت.

حديث باقرى در هر قطرى از اقطار منتشر گشت، تا به جائى كه جابر جُعْفى كه از موثّقين راويان و أعاظم

---

[1] آن حضرت سلام اللَه عليه در مدينه منوّره سنه ۵۷ از هجرت تولد يافت، و در واقعه كربلا چهار ساله بود، و به دست هشام بن عبد الملك با تصدّى عامل خود در مدينه در هفتم از شهر ذى الحجة الحرام سنه ۱۱٤ و يا ۱۱۷ با القاء سمّ شهيد گرديد و در قبرستان بقيع با عمويش و پدرش مدفون شد

ناقلین أحادیث می‌باشد، تنها از او هفتاد هزار حدیث نقل نموده است. جابر از حاملین علوم اهل البیت بوده است.وَ عِلْمُهُمْ صَعْبٌ مُسْتَصْعَبٌ لَا یحْتَمِلُهُ إِلَّا نَبِیٌّ أَوْ مَلَك مُقَرَّبٌ أَوْ مُؤمِنٌ امْتَحَنَ اللَه قَلْبَهُ لِلإِیمَان[1]همان طور که در نصّ حدیث وارد شده است.

در حدیثی که از جابر روایت است وی گوید: عِنْدِی خَمْسُونَ أَلْفَ حَدِیثٍ، مَا حَدَّثْتُ مِنْهَا شَیْئاً. کلُّهَا عَنِ النَّبِیِّ صلی اللَه علیه و آله مِنْ طَرِیقِ أَهْلِ الْبَیْتِ.

«نزد من پنجاه هزار حدیث موجود می‌باشد که من یکی از آنها را هم بیان ننموده‌ام. همه آن احادیث

---

[1] این احادیث بسیار است و با تعبیرات مختلفی وارد است و به حدّ استفاضه می‌رسد آنها را مجلسی- رضوان اللَه علیه- در ج ۱، از «بحار» طبع کمپانی از ص ۱۱۷ تا ص ۱۲٦ تحت عنوان «باب إنَّ حدیثهم: صعبٌ مستصعبٌ و انّ کلامهم ذو وجوه کثیره و فضل التّدبّر فی أخبارهم و التّسلیم لهم و النّهی عن ردّ أخبارهم» آورده است. صَعْب به حیوان سرکش و شموس گویند که کسی نمی‌تواند بر آن سوار گردد در مقابل ذلول که مراد از آن حیوان رام است. و مُسْتَصْعب حیوانی را گویند که چون آن را ببینند از آن فرار کنند از شدّت حدّت و بیم گزند آن. و معنی حدیث این طور می‌شود: به درستی که حدیث ما سخت و مشکل و غیر قابل دسترس و نیز سخت و مشکل شمرده شده و غیر قابل دسترسی انگاشته شده می‌باشد به طوری که هیچ کس نمی‌تواند آن را متحمّل گردد و بردارد مگر آنکه فرشته مقرّبی باشد و یا پیامبر مرسلی و یا بنده مؤمنی که خداوند قلب او را به تحمّل ایمان آزمایش نموده باشد. ما در دوره علوم و معارف اسلام در قسمت ۲ «امام شناسی» در ج ۵ از مطبوع ص ۱۰۹ تا ص ۱۱۱ در متن بعضی از این اخبار را ذکر نمودیم و در تعلیقه نیز توضیح بیشتری داده شده است

از پیغمبر اکرم صل اللَه علیه و آله و سلّم است از طریق اهل بیت.»

تنها محمد بن مسلِم از حضرت امام باقر بخصوص سی هزار حدیث روایت کرده است.

بَه بَه! شما چه بزرگمردانی هستید! چقدر ظروف علم شما صلاحیّت دارد تا آن مقادیر عظیمه از علوم اهل البَیْت را در برگیرد! آن هم آن علوم صَعْب و مُستصعب را! آری این امرِ بدیعی نیست، چرا که: **النَّاسُ مَعَادِن**[1]

در عصر حضرتش علمائی از رجال حدیث به ظهور رسیدند که یگانه تکیه گاه شیعه بر احادیث آنان نه تنها در آن زمان، بلکه در اعصار آتیه بوده‌اند. آنان در محضر حضرت امام جعفر صادق علیه السّلام مقام والاتری را حائز بوده‌اند. حضرت بر ایشان نظر عطوفت و مرحمت می‌فرمود، و با احترام و ملایمت و مرافقت سلوک می‌فرمود. و درباره آنها از حضرت مدائح جلیله‌ای صادر گردیده است، أمثال جابر، و

---

[1] این حدیث را با عبارت: النّاس معادنٌ کمعادن الذّهب و الفضّة، خیارهم فی الجاهلیّة خیارهم فی الاسلام از رسول اکرم مرسلًا در «جامع السعادات» طبع نجف اشرف ج ۱ ص ٢٤ آورده است

محمد بن مسلم، و زُرارَه، و حُمْران دو پسران أعْین، و ابن أبی یعْفُور، و بُرَیْدِ عِجْلی، و سُدَیْر صَیْرَفی، و أعْمَش، و أبو بَصیر، و مَعْروف بن خَرَّبوذ و بسیاری دگر از غیر ایشان، همان طور که شعرای پهلوان و عالی مرتبتی ظهور نمودند أمثال کمَیت که آثار خالده ایشان تا امروز زینت بخش صفحات تاریخ می‌باشد.